

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: informační studia a knihovnictví

Studijní obor: informační studia a knihovnictví

Klára Zapletalová

Specifikace údajů pro kartografické dokumenty

Bakalářská práce

Praha 2006-04-11

Vedoucí bakalářské práce: Anna Stöcklová,

Oponent bakalářské práce: M. Buřilová

Datum obhajoby: 15.5.2006

Hodnocení: *Velmi dobře (2)*

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Klára Zapletalová

Informační studia a knihovnictví

Právě tématu: Specifikace údajů pro kartografické dokumenty

Zásady pro vypracování:

Tematická bakalářská práce je specifikace údajů kartografických dokumentů pro identifikační popis ve formátu MARC21 a pravidel AACR2.

Podrobná osnova:

1. Typologie kartografických dokumentů
2. Popis kartografických dokumentů
3. Specifikace podle MARC 21
4. Aplikace specifikace pro fond kartografických dokumentů v knihovně Vojenského historického ústavu v Praze

Bakalářská práce bude připravena a upravena v souladu s platnými vnitřními předpisy FF UK a dalšími metodickými pokyny a normativními dokumenty.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje.

V Praze, 11. dubna 2006

Klára Křížková
.....

podpis studenta

Identifikační záznam

ZAPLETALOVÁ, Klára. *Specifikace údajů pro kartografické dokumenty [Specification statements for cartographic documents]*. Praha, 2006-04-11. 48 s., 9 s. příl. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí bakalářské práce Anna Stöcklová.

Abstrakt

Obsahem bakalářské práce je kartografická terminologie využitelná při katalogizaci kartografických dokumentů a specifikace údajů pro kartografické dokumenty ve formátu MARC 21. Součástí práce je také kapitola o knihovně Vojenského historického ústavu v Praze na Žižkově a jejím fondu kartografických děl.

[Autorský abstrakt].

Klíčová slova

kartografie, kartografické dokumenty, mapy, katalogizační pravidla, Vojenský historický ústav, MARC 21, AACR2, popisné údaje

Obsah

Předmluva	7
1. Úvod	9
2. Kartografie	12
2.1. Kartografické dokumenty	13
2.2. Měřítko.....	17
2.3. Kartografická zobrazení	18
3. Popis kartografických dokumentů	19
3.1. Standardy a pravidla pro popis kartografických dokumentů	19
3.2. Popisná jednotka a prameny popisu kartografických dokumentů	20
3.3. Specifika popisu pro kartografické dokumenty	21
4. Specifikace údajů pro kartografické dokumenty	23
5. Fond kartografických dokumentů v knihovně Vojenského historického ústavu v Praze	39
5.1. O knihovně.....	39
5.2. Fond knihovny	40
5.2.1. Sbírký	40
5.2.2. Pořádání dokumentů a členění fondu.....	40
5.3. Kartografické dokumenty	41
5.3.1. Rozdělení kartografických dokumentů způsobu provedení.....	41
5.3.2. Typy kartografických děl.....	41
5.3.3. Stav fondu (stáří, zachování, uložení).....	42
5.3.4. Závěr	42
Seznam použité literatury	45
Přílohy	48

Předmluva

Od listopadu 2004 jsem zaměstnaná na poloviční úvazek v knihovně Vojenského historického ústavu (VHÚ) v Praze na Žižkově. Náplní mé práce v knihovně VHÚ je retrokonverze a s tím spojená rekatalogizace monografických publikací, sborníků a jejich statí. Mám tak příležitost seznámit se s chodem knihovny, stavem fondu a blíže poznat knihovnickou práci, které bych se v budoucnosti chtěla věnovat. Při volbě tématu své bakalářské práce jsem chtěla dosud získané poznatky spojit s teoretickými studijními znalostmi.

Jak jsem již zmínila výše, v knihovně v současné době probíhá retrokonverze a rekatalogizace knih, sborníků a statí ve sbornících knihovního fondu. V budoucnosti se předpokládá převod ostatních druhů dokumentů, jejich zpracování do knihovnického systému. Část sbírek je tvořena mapami a atlasy zeměpisného a vojenského charakteru.

Jak jsem zjistila, zpracovávání kartografických dokumentů není jednoduché. Zvláštnosti vyplývající z popisu kartografických dokumentů vyžadují nejen standardní knihovnické znalosti, ale také dobrou orientaci v řadě zcela jiných vědních oborů. Katalogizátor při podrobnější práci s mapami musí mít znalosti z kartografie, matematiky či geografie. Proto jsem se snažila, aby cílem mé práce bylo propojení základních pojmů z oblasti kartografie a údajů nezbytných pro popis kartografických dokumentů. Ve specifikaci údajů pro popis kartografických údajů jsem vycházela z obecnějšího přístupu, ale také jsem neopominula specifika, která jsou při zpracování těchto dokumentů

V poslední kapitole jsem uvedla příklad, jak probíhá evidence a zpracování kartografických dokumentů ve fondu knihovny VHÚ.

Rozsah práce je 48 stran a součástí je také 9 stránek příloh. Informační zdroje použité při psaní bakalářské práce jsou citované podle norem ISO 690 a ISO690-2. Citace jsou řazeny abecedně podle záhlaví.

Potřebné informace z oboru kartografie pro psaní této práce jsem získávala především prostřednictvím fondu knihovny Přírodovědecké fakulty v Praze na Albertově.

Pro část práce, která je zaměřená na identifikační popis a katalogizaci kartografických dokumentů, jsem využila manuálů vydávaných Národní knihovnou v Praze.

Praktický příklad správy fondu kartografických dokumentů a jejich evidence v knihovně je založen na empirických poznatcích a konzultacemi se zaměstnanci Vojenského historického ústavu.

Mé poděkování patří vedoucí práce dr. Anně Stöcklové, vedoucímu knihovny VHÚ Zdeňku Munzarovi a panu Radovanu Zapletalovi.

1. Úvod

Mapa. Každý správný křížovkář ví, že plošné zobrazení povrchu zemského je MAPA. Ví také, že soubor map je ATLAS. Jenomže je to skutečně jenom toto? Není mapa něco víc? Vždyť mapy existencí zasahují prakticky do všech oblastí lidského konání. Snad každý člověk se během svého života musí mapy na něco zeptat. Někdo častěji, jiný méně často. Každý mapu viděl, každý ji někdy vzal do ruky. Definice mapy vyčtená z křížovkářské legendy je pochopitelně silně zjednodušena. Mapa nezobrazuje jen zemský povrch, zobrazuju i mořské hlubiny a dokonce i hlubiny vesmíru až tam, odkud je již pro člověka nekonečný. Mapa nás poučí, kde jsou jaké historické památky, kde tryskají ze země léčivé prameny, kudy vedou stezky pro turisty pěší nebo vybavené jízdním koly, automobily, lodičkami, loděmi, zkrátka vším, pomocí čeho chce člověk překonat s největším pohodlím a největší rychlostí ty největší vzdálenosti a shlédnout to, co mu mapa přímo nabízí.

Asi to tak bude – první mapy vznikly, aby usnadnily cestování. Nikoli za poznáním nebo za prožitím mimořádných zážitků, ale za nalezením příznivějších podmínek pro život. Mapa se stala důkazem, že americký kontinent několik let před Kolumbem navštívili a žili na něm grónští Vikingové. Mapa z roku 1599 obsahovala obrys země, ve které byl později určen dnešní New Foundland. Bylo prokázáno, že mapa byla překreslena z mnohem staršího originálu. Ve středověkém manuskriptu o putování Tatarů ve 14. století objevil jeden profesor v Yale zažloutlý pergamen, na němž bylo zakresleno západní pobřeží Evropy a Afriky a v levém rohu byly zachyceny obrysy země, ve které bylo rozpoznáno pobřeží New Foundlandu. Pobyt Vikingů na americkém kontinentu byl archeologicky dokázán a významnou roli v tom hrály právě mapy. Lze si představit, jak si grónští Vikingové, donucení hledat lepší životní podmínky než jim skýtalo drsné Grónsko, dělají náčrty nové země, ke které na svých průzkumných cestách dopluli. Takové „mapy“ byly jistě primitivní a nepřesné, ale již byly užitečné. To je zřejmě jejich podstata. Praktičnost a co největší srozumitelnost. Samozřejmě, že vznikaly i mapy, které dnes mohou nést označení vynikajících uměleckých děl či glóby, které nesloužily jen k zobrazování zeměkoule, ale to jsou jevy naprosto přirozené, člověk má rád kolem sebe krásné věci. (2)

Druhá skupina lidí, kteří ke své činnosti potřebovali pomůcku, která by jim usnadnila rozhodování kudy se dát na cestu a jak vůbec svou činnost zaměřit, byli patrně vojáci. Nikdo si již nedovede představit, že by se dnes vojáci bez mapy obešli. A

vojenské mapy se zakreslenou situací, s jejím vývojem a předpokládanou činností, to jsou již přímo surrealistické výtvary, které v sobě mají modré a červené ježaté čáry přerušované různými geometrickými útvary, jakási magická čísla a různobarevná podkreslení. To žluté třeba říká, že zde stály naše vojska dne D (příčemž to tajemné D znamená den, kdy to pro nás všechno začalo), zelená barva naznačuje stav dalších dnů a tak v okamžiku, kdy mapu již nikdo nebude potřebovat, si můžeme celou operaci znovu zopakovat, tentokrát prstem po mapě, jak se říká. Stručně se dá vyjádřit, že vojenské mapy se tisknou jen proto, aby se pokreslily a potom zahodily. Ale myslet si něco takového by byl omyl. Zajisté velká většina použitých map se odborně rozemele, to proto, aby se nikdo nedověděl, jak to ti vojáci vlastně válčili. Některé mapy se ale archivují, aby byly k dispozici, kdyby někdo povoláný chtěl vědět, jak to vlastně tehdy bylo. Vojákovi jedna mapa nestačí. Musí jich mít více, aby byl zachycen co největší prostor. Proto před využitím vojenských map dochází k jejich slepování. Z několika malých map vznikne jedna velká. Pro tuto činnost má voják stanoven postup, který, když dodrží a je-li pečlivý, dostane velký, rovný a přesný soulep map.

Zde bych chtěla poznamenat, jak významné dílo představuje mapa, když je možné ji nejen prohlížet, ale především v ní číst. Podobně jako knihu, jako báseň, zkrátka jako literární dílo. Jenomže ke čtení je potřeba znalost písmenek, z nichž je složena. Na některých mapách k tomu slouží legenda na okraji, kde jsou malé čtverečky nebo obdélníčky, kolečka i ovály, u nich křížky, hvězdičky, tečky, čísla, jejich zlomky a všelijaké jiné značky, které říkají, že tamto je myslivna, rybník, železniční zastávka a tady ten shluk čtverečků a obdélníčků se jmenuje Tetín a že na Tetíně je i kostel. Křivolaké jednobarevné nekonečné čáry ukazují, že tam všude je stejná nadmořská výška. (8)

Zdají se být jednotvárné až nudné, někdy připomínají návrh na materiál, z něhož by bylo záhodno zhotovit dámské společenské šaty. A přece zobrazují to nejtajemnější, co lidstvo propátrává s nevýslovným úsilím a přestože je tato snaha stará jako lidstvo samo, dodnes přinesla jen nepatrné výsledky. Jsou to mapy hvězdné oblohy. Mohou být ale také zdrojem obdivu, stejně tak jako mapy vesmírných těles. Laik sice nechápe, jak mohly být tyto mapy vytvořeny, když se jejich povrchu nedotkla lidská noha, ale věří, že to tam takové je.

Suchozemcům a tvorům pevně připevněným k povrchu zemskému, se jen zřídka kdy podaří shlédnout mapy letecké [Příl. 8] a námořní. I když dnešní navigační technika využívá zázraků elektroniky, piloti, navigátoři, kormidelníci a kapitáni si musejí velmi

dobře rozumět s plebejskými mapami, z nichž však vyčítají životně důležité informace v situacích, které jim oba nevyzpytatelné živly mohou připravit. Souřadnice, převládající směry větrů a proudů zakreslené do mapy musejí výborně znát. Všichni jachtaři, letci na ultralehkých letadlech a klouzavých padácích jsou zcela jistě znamenitými čtenáři map, které je vedou ke stanovenému cíli. Každá chyba ohrožuje jejich život.

Mapa je obdivuhodné dílo. Stojí za úvahu, že dodnes zůstaly zachovány mapy vytvořené již v pátém století před naším letopočtem (Herodot). Ve středověku vytvořené mapy již obsahují prvky, které předznamenávají základy dnešních moderních výtvorů. Začíná se objevovat zásada, že horní hrana mapy směřuje k severu apod. Tyto drahocenné památky se zachovaly jen proto, že osvícení lidé si byli vědomi jejich významu, uložili je a chránili. Dnes slouží k poučení, ale také k radosti z díla, které pomáhá pochopit naši minulost. (2) (5)

2. Kartografie

Kartografie je věda, která se zabývá zkoumáním map, jejich příbuzným znázorněním a způsoby vedoucími k jejímu sestrojení a využití.

Z pohledu vědních oborů leží kartografie na rozhraní mezi geodézií a geografii. Předmětem geodézie je měření Země nebo jejích částí¹. Naopak geografie zkoumá prostorové rozmístění a vzájemné vztahy přírodních a společenských objektů a jevů na zemském povrchu a v jeho blízkém okolí s cílem je popsat a vysvětlit.

Jiným způsobem lze kartografii označit jako „nauku o mapách“. Pokud má mapa plnit svůj účel, musí být objektivním vyjádřením skutečnosti a v přiměřeném zveřejnění se skutečností souhlasit. Prostřednictvím map dochází ke komunikaci kartografických informací. Tyto informace můžeme chápat jako zjištění a vyjádření prostorového rozmístění, spojení a vzájemných vazeb jevů přírody a společnosti.

V širším pohledu souvisí kartografie nejen s přírodními vědami, ale také filozofickými, technickými, politickými, sociálními a matematickými. Tyto vědní obory jsou pro kartografii buď zdrojem informací nebo ovlivňují zpracování a formu přenosu těchto informací. (16)

Kartografický komunikační systém funguje jako každý jiný komunikační systém. V kartografickém komunikačním systému je skutečný svět zdrojem, symbolismus mapy je kódovacím klíčem, kartografickou informací je mapa tvořená geografickou sítí a symboly, signálem jsou světelné paprsky přenášené prostorem kanálu, dekódovací složkou oko a mozek příjemce, který přetváří kartografickou informaci na zobecněný obraz skutečnosti. Je možné se setkat i s informačním šumem, tedy tím, co v signálu nebo kanálu ruší přenos, např. přílišné zvýraznění symboliky některých jevů, které potlačuje poznatelnost dalších prvků mapy. (21)

¹ ČAPEK, Richard; MIKŠOVSKÝ Miroslav; MUCHA, Ludvík. *Geografická kartografie*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1992. s 13. ISBN 80-04-25153-6

2.1. Kartografické dokumenty

Do množiny kartografických dokumentů zahrnujeme atlasy, mapy a glóby. Lze je také označit jako kartografická díla. Jak již bylo zmíněno výše, jejich základní funkcí je vyjádření skutečnosti pomocí kartografických vyjadřovacích prostředků, tzv. kartografických znaků. *Jde o libovolné grafické prostředky nebo souhrny prostředků, které jsou schopny být nositeli významu a něco v kartografickém díle vyjadřovat.*²

Kartografický znak má tři základní vlastnosti – formu, obsah a polohu. Znak tedy nese dva typy informací, a to polohovou a popisnou. (7)

Kartografické znaky se mohou dělit na kvalitativní, ty vyjadřují vlastnosti statistických jednotek, které se popisují slovem např. národnost, vzdělání nebo kvantitativní, do kterých se zahrnují vlastnosti, které se vyjadřují číselně např. rozloha území.

Z geometrického hlediska se kartografické znaky dělí podle grafického znázornění na znaky bodové, časové a znaky plošné. (7) [Příl. 1]

V definici kartografického dokumentu jsou zahrnuty všechny typy map, plánů, kartogramů, kartodiagramů a profilů, trojrozměrné modely a glóby znázorňující Zemi nebo jiné vesmírné těleso v jakémkoli měřítku. Tato definice může znít, že *mapa (kartografický dokument) je nejčastěji rovinný, v určitém zobrazovacím způsobu a daném měřítku konstruovaný a speciálními znázorňovacími metodami vyjádřený obraz přírodních společenských jevů nebo jejich vztahů na Zemi nebo kdekoliv v prostoru.*³

Třídění kartografických děl:

Kartografická díla je možné třídit podle různých hledisek podle toho, co tato díla vyjadřují a jakým způsobem.

Jedna z možností členění kartografických děl je podle počtu rozměrů⁴ – na rovinná a prostorová. Do rovinných děl jsou zahrnovány mapy a plány. Prostorová díla jsou plastické mapy a glóby.

² ČERBA, Otakar. *Kartografické znaky* [online]. Plzeň : Západočeská univerzita, last updated 2005-10-11 [cit. 2006-04-04]. Ve formátu PDF.

Dostupný z WWW: < http://www.gis.zcu.cz/studium/tka/Slides/kartograficke_znaky.pdf>.

³ Novák, Václav; Murdych Zdeněk. *Kartografie a topografie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. s.15.

⁴ díla dvojrozměrná, trojrozměrná.

Na třídění map bychom se mohli podívat ještě ze dvou pohledů – podle formy podání a podle počtu mapových listů.

Podle formy podání lze mapy dělit na kreslené, fotomapy, anaglyfové a digitální. Větší část kartografické produkce je zastoupena kreslenými mapami. Můžou být v různém provedení, např. nástěnné, zařazené do textu knih, jako mikrofilmy.

Fotomapy jsou pořízeny z leteckých [Příl. 7] a družicových snímků. Anaglyfové mapy, díky speciálnímu vytvoření a použití zvláštních brýlí, umožňují prostorový vjem. Fotomapy a stejně tak anaglyfové mapy, přes svůj název, nejsou mapami ve smyslu definice, ale mohou se řadit mezi mapám příbuzná znázornění.

Digitální mapy nejsou grafickými dokumenty, ale elektronickými, k jejichž zachycení a zobrazení je potřeba speciální technické vybavení.

O jedné části třídění podle mapových listů již bylo výše zmíněno. Jednalo se o samostatné mapy, soubory map a atlasy. Tuto skupinu je možné doplnit ještě o mapová díla a konvoluty⁵. Mapová díla jsou tvořena větším množstvím mapových listů, které jsou zpracované v jednotném měřítku a kartografickém zobrazení tak, aby pokryly celé zájmové území. Jednotlivé listy na sebe přesně navazují podle tzv. kladů listů.

Mapy je také možné rozeznávat podle měřítka. A to na mapy velkého, středního a malého měřítka.

Třídění map Země je velice pestré a vyžaduje velikou systematičnost. Tyto mapy mohou být členěny na větší skupiny podle územního rozsahu, podle účelu, podle obsahu, podle formy vyjádření skutečností, podle vzniku mapového vyjádření skutečností.

Kartografické dokumenty lze také třídit podle druhu podložky, mapy podle barevnosti, měřítka, ohraničení, účelu. (21)

Mapy

Při bližším zaměření na klasifikaci map podle obsahu, lze tyto mapy rozdělit na dvě hlavní skupiny – obecně geografické a tematické.

Ve skupině tematických map se dále dělí na mapy přírodních podmínek, mapy socioekonomické, mapy historické, mapy krajiny a životního prostředí [Příl. 5] aj. Pro třídění tematických map je možné využít ještě časové a funkční hledisko.

⁵ svitek listin nebo několik písemností svázaných do knihy

Podle časového hlediska je možné tyto mapy dělit na statické, které vyjadřují stav k určitému datu, dynamické, ty vyjadřují změnu stavu a genetické, vyjadřující vývoj určitých jevů.

Mapy potenciální vyjadřují možnosti stavu určitého jevu, mapy prognostické předpokládají stav určitého území, mapy plánovací stav navrhovaný, plánovaný.

Inventarizační mapy vyjadřují soupis určitých objektů či jevů, dokumentární mapy dokládají průkaznost určité výpovědi.

Typologické mapy [Příl. 4] vyjadřují určité typy (reliéfů, výroby aj.), regionalizační mapy určité regiony (rajóny). Někdy se používá též termínu statistické mapy, jsou to mapy, které vznikly na podkladě bezprostředního použití statistických dat. [Příl. 6]

Možnosti třídění map podle formálních hledisek je více. Mapy (různého účelu) se mohou třídit podle formy užívání např. turistické mapy [Příl. 3], umístění, např. školní mapy na příruční a nástěnné.

Atlasy

Atlasy jsou soubory map, které obsahují údaje o území, územních jevech nebo skupině těchto jevů. Soubory map v atlasech jsou jednotně metodicky uspořádané a vydané.

Atlas může mít dvě formy. Mapy jsou v něm buď volně vložené, nebo spojené do svazku.

Lze rozlišovat označení atlas a mapový soubor. Rozdíl mezi nimi je v tom, že v atlasu je mapovaný jev zobrazován souhrnně, u mapových souborů je obvyklé, že jsou vydávány postupně a jejich jednotlivé části mohou mít různé rozměry.

Stejně jako u map, tak i u atlasů existuje jejich třídění, které právě z mapového třídění vychází. Má však svá specifika. Atlasy lze třídit podle územního rozsahu, účelu, obsahu, podle stupně podrobnosti a podle provedení vazby.

Mapová díla

Mapová díla se od mapových souborů liší shodnou velikostí mapových listů a úplným pokrytím zájmového území. Z toho vychází i systém značení mapových listů, díky němuž lze odvodit určení sousedních mapových listů. Mapová díla civilní i

vojenské povahy vyhotovovaná a udržovaná ve státním zájmu označujeme jako státní mapová díla

Plány

Zobrazit zakřivený zemský povrch v rovině není možné bez zkreslení, neboť kulovou nebo elipsoidickou plochu nelze do roviny rozvinout. Je možné se o tom přesvědčit v případě pokusu vyrovnat do roviny rozstříhaný gumový míč nebo slupku od pomeranče.

Pro malou část zakřivené plochy však lze najít do značné míry uspokojivou náhradu. Promítne-li se část zemského povrchu ve tvaru kulového vrchlíku o průměru minimálně 30 km do roviny dané jeho horizontem, budou odchylky délek, ploch a úhlů prakticky neměřitelné. Zmenšený rovinný obraz kolmého průmětu takového malého území, ve kterém se ještě neprojevuje zkreslení, se nazývá plán.

Nejčastěji bývají plány vyhotovovány v místních souřadnicových i výškových systémech, jejichž návaznost se řeší až v případě potřeby.⁶

Glóby

Glóbus je zmenšené prostorové znázornění určitého vesmírného tělesa např. zemského tělesa, nebeské sféry pomocí kartografických prostředků. U glóbů sice nejsou kartografická zkreslení, které vzniknou transformací zemského tělesa do roviny, ale daní za tuto výhodu je nízká podrobnost a velice malé měřítko glóbů. Proto lze glóby používat jen jako přehledné zobrazení nebo pro řešení prostorových úloh. Mezi glóby se řadí také kulové vrchlíky a mnohostěny. Glóby jsou klasifikovány podle podobných hledisek jako mapy (podle obsahu, způsobu znázornění reliéfu, technického provedení, velikosti).⁷

⁶ ČAPEK, Richard; MIKŠOVSKÝ, Miroslav; MUCHA, Ludvík. *Geografická kartografie*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1992. s. 19. ISBN 80-04-25153-6.

⁷ *Zeměměřičství : kartografie* [online]. Stránky byly vytvořeny za podpory grantové agentury FRVŠ. [cit. 2006-03-10]. Dostupný z www: < <http://www.la-ma.cz/zem/zm.php?co=4>>.

2.2. Měřítko

Měřítko je poměr zmenšení, které je vyjádřeno číselně ve tvaru $1 : m$. Nejčastěji je použito ve smyslu délkového měřítka mapy, které se obvykle – avšak nesprávně – chápe jako poměr libovolné délky v mapě k odpovídající délce ve skutečnosti. Správně jde pouze o délku na mapě nezkreslenou.

I mezi měřítky lze rozeznávat různé druhy. Při jejich třídění je nutné vzít v úvahu jejich klasifikační kritérium.

Podle způsobu vyjádření existují měřítka číselná, slovní a grafická. V případě číselného měřítka je poměr zmenšení ve tvaru zlomku. Slovní měřítko je vyjádření ekvivalentem vzdálenosti např. 1 cm na mapě = 1 km ve skutečnosti. U grafického měřítka se jedná o úsečku rozdělenou na dílky, které odpovídají v měřítku mapy délkám ve skutečnosti.

Podle rozměru se rozlišují délková a plošná měřítka.

Jak již bylo zmíněno, podle měřítkového čísla lze dělit měřítka na velká, střední a malá. V tomto případě je rozhodující poměr zmenšení.

Podle místa platnosti se druhy měřítka dělí na hlavní, místní a proměnné. U měřítka hlavního jde o měřítko glóbu, z něhož byla mapa odvozena, platí v bodech čárách, kde nedošlo ke zkreslení. Místní měřítko je poměr délek nekonečně malé úsečky libovolného směru v mapě a odpovídající úsečky ve skutečnosti, platí v místě, kde došlo ke zkreslení, liší se bod od bodu.

U proměnného měřítka dochází buď pravidelně a záměrně, nebo nepravidelně a neúmyslně k proměně. Je možné to pozorovat např. na plánech měst, kde dochází ke zmenšování měřítka z centra na periferie nebo na leteckých snímcích.

Podle polohy existují horizontální a vertikální měřítka. V prvním případě jde o délkové měřítko v horizontální rovině. Ve druhém případě to je poměr mezi výškovými rozdíly na trojrozměrných mapám příbuzných znázorněních a ve skutečnosti, bývá obvykle větší než měřítko horizontální.

Poslední klasifikační kritérium bere v úvahu účel, kterému měřítko slouží. V pracovním měřítku se zpracovávají originály map, bývá zpravidla o 1/3 větší než měřítko tiskových podkladů. Ve vydavatelském měřítku jsou vyhotovovány tiskové podklady a vytištěná mapa.(6) (28)

2.3. Kartografická zobrazení

Kartografickým zobrazením se rozumí početní a konstrukční metody, prostřednictvím kterým je možné sestrojít zeměpisnou síť v rovině mapy. Kulovou nebo elipsoidickou plochu nelze rozvinout do roviny mapy bez určitého zkreslení. Hlavním úkolem kartografického zobrazení je, aby zkreslení kulové plochy glóbu v rovině mapy bylo co nejmenší. Zkreslení se promítá do změn v délkách, plochách a úhlech.

Kartografická zobrazení lze členit do třech skupin:

1. podle vlastností kartografických zkreslení
2. podle polohy konstrukční osy [Příl. 2]
3. podle druhu zobrazovací plochy

Vlastnosti kartografických zkreslení právě ukazují změny a zkreslení ploch, úhlů, délek a tvarech.

Konstrukční osa se může nacházet v normální poloze. To znamená, že se je shodná s osou glóbu. Může být také v příčné poloze, to je, když leží v poloze rovníku a také v obecné poloze, kdy prochází středem glóbu v libovolném směru. (16)

Ve třetí skupině je uveden druh zobrazovací plochy. Tato zobrazení mohou být azimutální, válcová, kuželová a obecná. [Příl. 9]

V azimutálním zobrazení je zobrazovací plochou rovina. Využívání tohoto zobrazení je vhodné při mapování polárních oblastí. Příkladem zobrazení je Lambertovo azimutální zobrazení, azimutální stejnodélné zobrazení nebo stereografické zobrazení.

U válcového zobrazení je zobrazovací plochou válec a lze ho využít pro mapy území protáhlých podél hlavní kružnice např. Gallovo válcové zobrazení, Mercartovo válcové zobrazení, sinusoidální válcové zobrazení.

Kuželová zobrazení mají zobrazovací plochu plášť kužele. Kuželové zobrazení se aplikuje při mapování území protáhlých podél vedlejší kružnice. Mezi kuželové zobrazení mimo jiné patří Bonneovo kuželové zobrazení, Tissotovo stejnoúhlé kuželové zobrazení či mnohokuželové zobrazení.

U obecných zobrazení je geografická síť odvozena podle matematicky formulovaných požadavků a jsou vhodná pro mapy celého světa, které jsou na jednom listu. Toto zobrazení může být motýlkové, srdcovité, mnohostěnové apod. (3)

3. Popis kartografických dokumentů

Kartografické dokumenty přináší jedinečné informace o zemském povrchu a jeho okolí. Tyto informace jsou vyjádřeny graficky prostřednictvím map.

Do popisu kartografických dokumentů je možné zahrnout řadu dílčích oblastí. V první fázi se zpracovatel zabývá popisnou jednotkou, dále pak musí prostudovat příslušné prameny popisu, ze kterých čerpá informace pro jednotlivé oblasti popisných údajů.

3.1. Standardy a pravidla pro popis kartografických dokumentů

*Kartografickým dokumentem je jakékoli zobrazení části nebo celého povrchu Země nebo jiného nebeského tělesa (včetně imaginárního) v jakémkoli měřítku, zejména dvou- a třírozměrné mapy, atlasy, glóby, letecké a námořní mapy, letecké či družicové snímky, kartogramy, obrazy z ptáčích perspektivy apod.*⁸

Při popisu kartografických dokumentů je nutné dodržovat určitá pravidla a standardy stejně jako u monografických publikací. Řada pravidel je daná a neměnná a některá lze brát jako doporučení. V takovém případě záleží na rozhodnutí katalogizátora a posouzení konkrétní situace při zpracování kartografických dokumentů.

Standardizace a dodržování jednotných pravidel v oblasti katalogizace a popisu dokumentů přispívá k jejich jednodušší identifikaci a přináší výraznou pomoc při pozdějším vyhledávání požadovaného dokumentu.

Základní pravidla pro popis kartografických dokumentů vycházejí z anglo-americké katalogizační praxe⁹. Anglo-americká katalogizační pravidla (dále AACR2) obsahují v kapitole 1 obecná pravidla pro katalogizaci pro všechny druhy dokumentů. Pro katalogizaci map a jiných kartografických dokumentů je kapitola 3, která je věnována specifickým problémům.

Zpracovávání dokumentů se dále řídí mezinárodním bibliografickým popisem a to jak pro monografie¹⁰, tak přímo pro kartografické dokumenty¹¹. (15)

⁸ Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV).

⁹ *Anglo-americká katalogizační pravidla : 2. vydání, revize 1988*. 1. české vyd. Praha : Národní knihovna ČR, 1994-. ISBN 80-7050-187-1.

¹⁰ *ISBD(M) : mezinárodní standardní bibliografický popis pro monografie*. 1. české vyd. Praha : Národní knihovna ČR, 1993. VIII, 62 s. ISBN 80-7050-166-9.

¹¹ *ISBD(CM) : mezinárodní standardní bibliografický popis pro kartografické dokumenty*. 1. české vyd. Praha : Národní knihovna ČR, 1997. VIII, 59 s. ISBN 80-7050-221-5.

Aby mohlo docházet k výměně záznamů kartografických dokumentů ve strojem čitelné podobě, využívá se v současné době formát MARC 21¹².

3.2. Popisná jednotka a prameny popisu kartografických dokumentů

Kartografické dokumenty mohou být specifické ve svém provedení. Je možné se s nimi setkávat v podobě jednotlivých listů map nebo souborů map tzn. atlasů.

V prvním případě, kdy je vlastní kartografická jednotka tvořena několika fyzickými částmi, se každá z nich považuje za samostatnou kartografickou jednotku a vytváří se pro ni tedy vlastní katalogizační záznam¹³.

V případě atlasů se kartografický dokument popisuje jako jedna popisná jednotka. Mapy jsou do atlasu spojeny brožovanou nebo kroužkovou vazbou, případně mohou být vázané či na volných listech v obálce.

Rozdílné jsou pak také prameny popisu. U atlasů, stejně tak jako u knih, je hlavním pramenem popisu titulní stránka¹⁴. U ostatních kartografických dokumentů se považuje za hlavní pramen popisu vlastní kartografická jednotka a její pouzdro¹⁵.

U kartografických dokumentů se objevuje specifikum, že je dokument tvořen několika hlavními mapami bez uvedení společného názvu. Tyto mapy je možno zpracovávat dvěma způsoby¹⁶. Jednou z možností je zpracovat popisnou jednotku jako celek nebo využít druhou variantu a vytvořit samostatný záznam pro každou část se samostatným názvem.

V české katalogizační praxi se spíše volí možnost zpracovávat popisnou jednotku jako celek¹⁷. Názvy jednotlivých map se zapíší do údajů o názvu a odpovědnosti a lze je vyhledat prostřednictvím vedlejších názvových záhlaví.

V případě kartografické jednotky, která má větší počet fyzicky samostatných částí, je nutné, aby katalogizátor vytvořil umělý společný název. Tento název musí obsahovat jméno oblastí, kterou kartografický dokument zachycuje¹⁸. (1) (15)

¹² MARC 21. *Bibliografický formát*. 1. české vyd. Praha : Národní knihovna ČR, 2003. 2 sv. ISBN 80-7050-427-7

¹³ AACR2 - pravidlo 3.0J.

¹⁴ AACR2 - pravidlo 2.0B.

¹⁵ AACR2 - pravidlo 3.0B2

¹⁶ AACR2 – pravidlo 1.1G a 3.1G.

¹⁷ AACR - pravidlo 1.1G3.

¹⁸ AACR2 – pravidlo 3.1B4.

3.3. Specifika popisu pro kartografické dokumenty

Při popisu kartografických dokumentů se dodržují stejná pravidla jako u monografií. U některých kartografických dokumentů se však vyskytují určité zvláštnosti a specifika, které je nutné, při jejich zpracování, brát v úvahu a dodržet příslušné postupy.

Jedná se zpravidla o vytváření názvu daného dokumentu, pokud je složen z jednotlivých map, které však nemají společný název, pod kterým by bylo možné danou kartografickou jednotku identifikovat.

V oblasti údajů o odpovědnosti se může vyskytnout jméno korporace. Tato informace se zapisuje v případě, že role korporace přesáhla vydání dokumentu nebo jeho distribuci. Podobné pravidlo se týká i jmen osob, jejichž činnost významně přispěla při tvorbě dokumentu. Katalogizátor tedy uvádí do popisných údajů autora mapy, redaktora listu, vedoucího kartografa apod.

Další oblast údajů, které mohou vyjadřovat specifika kartografických dokumentů, jsou poznámky. Údaje poznámky by se neměly přetěžovat a měly by přinášet informace, které se nenacházejí v jiné oblasti popisných údajů bibliografického záznamu.

Poznámky mohou zahrnovat charakter a účel popisné jednotky, jazyk, pramen hlavního názvu, varianty názvu, souběžné názvy a další názvové informace, údaj o odpovědnosti, vydání a historie díla, matematické a další specifické údaje, nakladatelské údaje, fyzický popis, doprovodný materiál, edice, disertace, uživatelské určení, jiné formy, poznámky k obsahu, čísla, popisovaný exemplář, knihovní jednotky, omezení pro veřejnost, poznámka „Vydáno s“.

Údaje poznámky ve spojení s oblastí matematických a dalších specifických údajů mohou přinášet informace o magnitudu hvězdných map nebo o snímcích dálkového průzkumu. *Magnituda, nebo-li hvězdná velikost, je fotometrická veličina, označovaná „m“, používaná v astronomii, která udává jasnost objektu (světelného zdroje) na obloze. Její hodnota představuje zdánlivou, tedy subjektivně vnímanou nebo přístrojem detekovanou, jasnost hvězdy. Hodnota hvězdné velikosti nemá nic společného se skutečnými rozměry hvězdy či jiného nebeského objektu. Pro porovnání skutečných jasností hvězd se používá absolutní hvězdná velikost.*¹⁹

¹⁹ Wikipedie, otevřená encyklopedie. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Magnituda>.

U některých mapových souborů se objevují mapy s různými měřítky. Tato měřítka lze uvést též do oblasti údajů poznámky.

V katalogizační praxi záleží na dané instituci a rozhodnutí katalogizátora, které údaje se budou do poznámky uvádět a které se mohou naopak vynechávat. Kritériem může být profilace knihovního fondu a velikost zastoupení jednotlivých druhů dokumentů v něm.

4. Specifikace údajů pro kartografické dokumenty

Pole 020 - Údaje o standardním čísle a dostupnosti

Indikátory: nejsou definovány

Podpole:

\$a Mezinárodní standardní číslo knihy- povinné

\$c Dostupnost – nepovinné

\$z Zrušené/chybné číslo – povinné

\$6 Propojení pole v jiném písmu- nepovinné

\$8 Propojení souvisejících polí – nepovinné

V těchto údajích se uvádí Mezinárodní standardní číslo knihy²⁰. Za předepsaný pramen popisu se považuje jakýkoli pramen a údaj se v žádném případě neuvádí v hranatých závorkách. Číslo se zapisuje včetně spojovníků.

Příklad: 80-7224-330-6

Pole 040 - Zdroj katalogizace

Indikátory: nedefinovány

Podpole:

\$a Agentura zajišťující původní katalogizaci

\$b Jazyk katalogizace

\$c Agentura převádějící záznam do strojem čitelné podoby

\$d Agentura, která záznam modifikovala

\$e Použitá pravidla popisu (jiná než AACR2)

\$9 Úplnost záznamu (hodnoty 0-1-2)

Kódované údaje ve zdroji katalogizace jsou generovány počítačem.

²⁰ ISBN = International Standard Book Number.

Pole 041 - Kód jazyka

Indikátory:

První indikátor: indikátor překladu

1 Popisná jednotka je nebo obsahuje překlad

0 Popisná jednotka není nebo neobsahuje překlad

Druhý indikátor: kódovník jazyků MARC

Hodnota kódů je převzata z kódovníku MARC

Oblast těchto údajů obsahuje kódované informace o jazyku dokumentu. Vztahují se i na jazyk jeho obsahu, rejstříku, doprovodného materiálu apod. Kód pro zápis jazyka se skládá ze tří písmen. Údaje o jazyce se do pole 041 zapisují v případě, že dokument není napsán pouze v jednom jazyce tzn. zapisuje se více kódů pro jazyk, pak jsou tyto kódy v pořadí podle anglické abecedy.

Pole 043 - Kód geografické oblasti

Indikátory: nedefinovány

Podpole:

\$a Kódy zemí z kódovníku MARC

\$b Lokální kódy²¹

\$2 Zdroj lokálního kódu

Údaje v poli 043 se vztahují ke geografickým oblastem pro region, kterým se daný kartografický dokument zabývá a patří mez věcné údaje. Tyto údaje se zapisují pomocí sedmimístného kódu, který je tvořen malými písmeny a/nebo spojovníky. Správu kódů geografických oblastí má na starosti Kongresová knihovna.

²¹ z Národní knihovny ČR

Pole 044 - Kód země vydání

Indikátory: nedefinovány

Podpole:

\$a Kód země vydání

Kód země vydání vyjadřuje zemi, kde byl kartografický dokument vydán případně vyroben. Kód země může mít dvou nebo třípísmenné vyjádření²².

Pole 045 - Časové období obsahu dokumentu

Indikátory: nedefinovány

Podpole:

\$a Kód časového období

Kód časového období se vztahuje k popisné jednotce a jejímu obsahu. Kód je tvořen čtyřmi znaky²³.

Pole 072 - Kód předmětové kategorie

Indikátory:

První indikátor: nedefinován

Druhý indikátor: kód zdroje

7 Zdroj specifikován v podpoli \$2

Podpole:

\$a Klasifikační znak jako součást skupiny Konspektu

\$x Slovní označení skupiny Konspektu

\$2 Kód zdroje - Konspekt

Kódy se týkají předmětové kategorie daného dokumentu.

²² <http://loc.gov/marc/countries>

²³ tabulka kódů časového období

Pole 080 - Mezinárodní desetinné třídění

Indikátory: nedefinovány

Podpole:

\$a Klasifikační znak MDT

\$2 Vydání

Do pole 080 se zapisuje znak/nebo znaky Mezinárodního desetinného třídění.

Pole 100, 110 – Hlavní záhlaví

Selekční údaje slouží k identifikaci bibliografických záznamů a k jejich vyhledávání v katalogu. Pro označení selekční údaj je také možné užívat ekvivalent selekční termín, selekční znak nebo přístupový bod. *Selekční údaj je tedy znak selekčního jazyka - umělý informační jazyk, pomocí něhož lze organizovat a vyhledávat záznamy, dokumenty nebo informace*²⁴.

Selekčním údajem pro kartografické dokumenty²⁵ může být hlavní záhlaví, které je tvořeno jménem autora či názvem korporace, které dokument vytvořily nebo vedlejším záhlavím. Vedlejší záhlaví se vytváří pro osobu nebo korporaci, které se z určité části podílely na tvorbě kartografického dokumentu.

100 Hlavní záhlaví (osobní jméno)

Indikátory:

První indikátor: jméno se uvádí pod rodným/křestním jménem

jméno se uvádí pod příjmením

jméno se uvádí pod jménem rodiny

Druhý indikátor: nedefinován

Údaje pro hlavní záhlaví se uvádí v autorizované podobě a přebírají se ze souborů autorit. Zapisuje se jméno osoby, která má hlavní intelektuální odpovědnost za dílo. Znamená to tedy, že řazení v katalogu bude originální podoby jména nebo nejčastěji užívaném tvaru bez ohledu na to, jak je jméno autora uvedeno na titulní stránce

²⁴ Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV).

²⁵ AACR2 – kapitola 21, část II.

popisovaného dokumentu. Hlavní záhlaví se vytváří i pokud má dílo více autorů. Do záhlaví se uvádí jméno prvního z nich. V případě, že má dílo více než tři autory, toto záhlaví se nevytváří. (4)

Podpole:

100 Hlavní záhlaví

\$a Osobní jméno

Tvar osobního jména pro hlavní záhlaví se uvádí v invertovaném tvaru, tzn. zapisuje se nejprve příjmení autora a za inverzní čárku, pak křestní jméno autora. U některých jmen se mohou objevit určité zvláštnosti, ve kterých nelze invertování uplatnit²⁶.

Příklad: L'Isle, Guillaume de

100 Hlavní záhlaví – osobní jméno

\$c Doplnky ke jménu jiné než data

Údaje obsahující doplňky ke jménu jiné než data slouží k odlišení autorů, kteří mají stejná křestní jména i příjmení. Doplnkem ke jménu se může stát tituly označující hodnost, úřad, funkci, šlechtický stav, oficiální oslovení, iniciály akademické hodnosti nebo členství v nějaké organizaci.

Příklad: Sir

100 Hlavní záhlaví – osobní jméno

\$d Data související se jménem

Data související se jménem se povinně zapisují u osob se shodným jménem. Volitelně je možné je uvádět ke každému osobnímu jménu. Pokud si katalogizátor není jistý přesným rokem narození či úmrtí autora, uvede před rok zkratku „ca“.

Příklad: 1809-1867

²⁶ AACR2 - pravidlo 22.5D – 22.5E.

100 Hlavní záhlaví – osobní jméno

\$q Rozpis iniciál rodného/křestního jména

Tyto údaje obsahují úplnější formy části jména než je uvedeno v podpoli \$a. Je to zapsáno v kulatých závorkách.

100 Hlavní záhlaví – osobní jméno

\$4 Kód role

Kód role přináší informace o funkci autora na vytvoření popisovaného dokumentu.

Příklad: aut²⁷

110 Hlavní záhlaví (jméno korporace)

Indikátory:

První indikátor: (indikátor formy jména):

Invertovaná forma jména

Jméno jurisdikce

Jméno v přímém pořadí

Druhý indikátor: nedefinován

Za korporaci je považován právní subjekt trvalého i dočasného charakteru. Lze tedy pod korporace zahrnout úřady, instituce, organizace a společnosti různého typu, ale také konference, výstavy a akce.

Pokud korporace nese odpovědnost za intelektuální obsah kartografického dokumentu či ho zveřejňuje pod svým jménem, označuje se za autora dokumentu a vytváří se pro ni korporativní záhlaví²⁸.

²⁷ zkratka pro ozn. autor.

²⁸ Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV).

Podpole:

110 Hlavní záhlaví – jméno korporace

§a Jméno korporace nebo jurisdikce jako vstupní prvek

Korporativní záhlaví je tvořeno názvem instituce nebo ve zvláštních případech označením státního celku, kde korporace působí. Název státního celku se zpravidla zapisuje u právnických a vládních dokumentů, ústav, chart, smluv a děl státních orgánů. Geografické jméno státu či území se uvádí podle pravidel AACR2.

Příklad: Vojenský kartografický ústav (Harmanec, Slovensko)
 Kartografický a reprodukční ústav (Praha, Česko)

110 Hlavní záhlaví – jméno korporace

§b Podřízená složka

Údaje v podřízené složce se týkají nižší hierarchické úrovně, pokud má korporace hierarchickou strukturu.

Příklad: Univerzita Karlova. Přírodovědecká fakulta

110 Hlavní záhlaví – jméno korporace

§c Místo konání akce

Součástí hlavního záhlaví může být místo konání akce.

110 Hlavní záhlaví – jméno korporace

§d Datum konání akce

Do údajů o datu konání akce se uvádí rok (roky), kdy byla konference pořádána nebo podepsána smlouva.

110 Hlavní záhlaví – jméno korporace

§g Další různé informace

Tato oblast je vymezena údajům, které nelze zapsat do jiných povinných polí.

110 Hlavní záhlaví – jméno korporace

§n Číslo části/sekce/akce

Toto podpole obsahuje číselné označení akce, která se zapisuje pod jménem korporace. Také se zde objeví posloupnost díla a členitější číslování se zapisuje do jednoho pole a části se oddělují čárkou. (10)

Pole 245 - Údaje o názvu

Indikátory:

První indikátor: vedlejší názvové záhlaví

1 Vedlejší záhlaví se nevytváří

0 Vedlejší záhlaví se vytváří

Druhý indikátor: vyloučení znaků z řazení

0-9 Počet vyloučených znaků

Pole obsahuje oblast údajů o názvu a odpovědnost. Údaje jsou převzaty z titulní stránky a jsou povinné. Pokud je nutné tyto údaje převzít z jiného pramene popisu, než je titulní stránka, zapisují se do hranatých závorek.

Podpole:

245 Hlavní název

\$a Název

Hlavní název se zapisuje přesně, pokud jde o stylistické znění, pořadí a pravopis jak je uveden v dokumentu. U kartografických dokumentů je vhodné dodržovat interpunkci, při psaní velkých písmen se zachovávají obvyklá pravidla pro psaní velkých písmen.

Příklad: Česká republika
Církevní mapa arcibiskupství Pražského

245 Údaje o názvu

\$h Obecné označení druhu dokumentu

U kartografických dokumentů je nutné hned za prvním hlavním názvem uvádět obecné označení druhu dokumentu „kartografický dokument“.

Příklad: [kartografický dokument]

245 Údaje o názvu

Šb Další údaje o názvu (další názvová informace, souběžný název)

U souběžných názvů se dodržují obecná pravidla. Pořadí souběžných názvů se řídí podle jejich postavení na titulním listu případně jiném prameni popisu.

Další názvová informace (podnázev) se týká bližší specifikace kartografického dokumentu. První písmeno u podnázevu se uvádí malé. Pro kartografické dokumenty bývá typické, že v názvových údajích je uvedeno označení geografické oblasti. Pokud toto označení chybí, lze ho uvést v hranatých závorkách jako další názvová informace.

Příklad: Česko & středná Európa - tranzit
mapa regionu
now includes the baltic states

245 Údaje o názvu

Sc Údaj o odpovědnosti atd.

Jde o informaci převzatou z hlavního pramene popisu. U map zpravidla bývá, že údaje o odpovědnosti jsou uvedeny v tiráži, která je považována za hlavní pramen popisu. Pokud jsou údaje o odpovědnosti převzaté z jiného pramene popisu, je nutné je uvést v hranatých závorkách.

Údaje se uvádějí tak, jak jsou zapsány v hlavním prameni popisu. Pro zápis údajů o odpovědnosti platí obecná pravidla²⁹.

Pokud podíl korporace na vytvoření kartografického díla přesahuje vydání či distribuci, zapisuje se její jméno do údajů o odpovědnosti také. Směrodatná je informace uvedená v tiráži, kde může být před jménem korporace uvedeno, že mapu nejenom vydala, ale i zpracovala.

Údaje o odpovědnosti mohou také obsahovat jména osob, které se významně podílely na intelektuálním nebo uměleckém obsahu kartografického dokumentu.

Příklad: Jaroslav Kocourek

²⁹ AACR2 – pravidlo 1.1F.

Pole 250 - Údaje o vydání

Indikátory: nedefinovány

Podpole:

\$a Označení vydání

\$b Další údaje o vydání

Pramenem popisu údajů o vydání může být dokument jako celek včetně pouzdra, krabice, rámu, stojanu atd. a také doprovodný tištěný materiál. Údaje o vydání zahrnují slovo, slovní spojení nebo skupinu znaků, které uvádějí, že daná popisná jednotka patří k určitému vydání. Tento výraz obsahuje, buď slovo "vydání", nebo jeho ekvivalent v jiném jazyce spolu s pořadovým číslem.

Označení vydání je nutné zapisovat tak, jak je uvedeno v popisné jednotce. Lze používat standardní zkratky. Nearabské číslice a číslovky vyjádřené slovně se nahrazují arabskými číslicemi.

U některých popisných jednotek označení vydání chybí. Je však známo, že došlo k určitým podstatným změnám oproti jiným vydáním nebo je údaj o vydání převzat z jiného, než předepsaného pramene popisu. V tomto případě je možné doplnit stručný údaj v jazyce a písmu hlavního názvu a dát údaj do hranatých závorek.

Příklad: 3. vyd.

Pole 255 - Matematické a další specifické údaje

Indikátory: nedefinovány

Tato oblast bibliografický údajů je určena pro zápis specifických údajů pouze u vybraných druhů dokumentů, mezi které podle AACR2 patří i kartografické dokumenty. Za hlavní pramen popisu je považována vlastní kartografická jednotka a doprovodný tištěný materiál. Údaje, zjištěné mimo předepsané prameny popisu, se uvádí do hranatých závorek.

Podpole:

255 Matematické a další specifické údaje

Ša Údaj o měřítku

Uvedení údaje o měřítku je při popisu kartografických dokumentů povinné, a to i v případě, že měřítko již bylo uvedeno v oblasti údajů o názvu a odpovědnosti jako součást hlavního názvu nebo další názvové informace.

U některých kartografických dokumentů jsou uvedena měřítka dvě. Zapisují se obě s tím, že větší měřítko se píše jako první.

Atlasy a mapové soubory obsahují větší množství map, které mohou mít měřítek více. V tomto případě je nutné uvést „měřítka různá“.

Pokud není údaj o měřítku v mapě uveden, lze jej vypočítat z grafického měřítka, ze souřadnicové sítě, případně jej zjistit srovnáním s mapou známého měřítka. Zjištěná hodnota se zapisuje do hranatých závorek s označením „ca“. Pokud údaj o měřítku není možné zjistit žádným z výše uvedených způsobů, zapisuje se „měřítko nezjistitelné“.

U některých kartografických dokumentů není měřítko uvedeno vůbec, pak je nutné uvést „měřítko nezakresleno“.

Příklad: Měřítka různá
Měřítko 1 : 500 000
Měřítko 1:12 500 a 1:150 000

255 Matematické a další specifické údaje

Sb Údaj o kartografickém zobrazení

Tento údaj se uvádí v případě, že se nachází v popisné jednotce, na jejím pouzdře nebo v doprovodném tištěném materiálu³⁰.

Příklad: kuželové stejnodélné zobrazení

255 Matematické a další specifické údaje

Sc Údaj o souřadnicích a ekvinokciu

Ekvinokcium, někdy také Epoque, je astronomický pojem, definující okamžik v čase, ke kterému je zafixována soustava souřadnic především rovníkových souřadnic 2.

³⁰ AACR2 - pravidla 3.3C1, 3.3C2.

druhu, v níž se popisují polohy nebeských objektů (hvězd, galaxií, okamžité polohy planet a jiných objektů na obloze), tedy jejich souřadnice, případně veličiny ze souřadnic odvozené (např. hodnoty vlastního pohybu hvězd nebo elementů dráhy)³¹

Zápis údajů o souřadnicích a ekvinokciu je v české katalogizační praxi volitelný³².

Příklad: (Zóny +90°k +81°, +81°k +63°, +63°k +45°; ekv. 1950)
(15°25'00''v.d.-15°50'00''v.d./49°30'00''s.š.-49°45'00''s.š.)

Pole 260 - Nakladatelské údaje

Indikátory:

První indikátor: pořadí nakladatelských údajů

#	Neuvádí se/první nakladatel
1	Dočasný nakladatel
2	Současný/poslední nakladatel

Druhý indikátor: nedefinován

Nakladatelské údaje jsou tvořeny místem vydání, jménem nakladatele a rokem vydání a je povinné je uvádět.. Pro tyto údaje platí obecná pravidla. Pramenem popisu může být kartografický dokument nebo pouzdro, krabice, rám atd. a doprovodný tištěný materiál. U nepublikovaných kartografických dokumentů se nakladatelské údaje nezapisují s výjimkou roku vydání.

Podpole:

260 Nakladatelské údaje

\$a Místo vydání

Údaj o tom, kde je dokument vydán, nebo z něhož je distribuován. Zapisuje se v takové formě a mluvnickém tvaru, v němž se vyskytuje v popisné jednotce³³. Pokud není místo vydání v dokumentu uvedeno, zjišťuje se z jiných pramenů popisu a tento údaj se uvádí do hranatých závorek. V případě, že není možné uvést ani pravděpodobné místo, používá se zkratka [S. l.].

³¹ Wikipedie, otevřená encyklopedie. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Ekvinokcium>.

³² AACR2 – pravidlo 3.3D.

³³ AACR2 - pravidlo 1.4C1.

Příklad: Liberec
[Praha]

260 Nakladatelské údaje

Sb Jméno nakladatele

Údaje o nakladateli, vydavateli či distributorovi. Jméno nakladatele, vydavatele, distributora atd. se uvádí v nejkratší srozumitelné a mezinárodně identifikovatelné formě. Pokud není možné jméno nakladatele, vydavatele nebo distributora zjistit, píše se zkratka [s. n.].

Příklad: Pragokart
Geodetický a kartografický podnik

260 Nakladatelské údaje

Sc Datum vydání

U kartografického dokumentu se запиše přesné nebo přibližné datum vydání nebo distribuce. Pokud dílo nebylo dosud publikované, uvádí se datum jeho vytvoření. Někdy také dochází k tomu, že je odlišné datum vydání od data redakční uzávěrky tematické mapy a od data základní mapy. V nakladatelských údajích se запиše vedle data vydání i datum copyrightu. Rok vydání se uvádí v arabských číslicích. Není-li datum vydání v dokumentu uvedeno, zapisuje se přibližné datum vydání³⁴.

Příklad: 1995
[2001]

Pole 300 - Údaje fyzického popisu

Indikátory: nejsou definovány

Údaje fyzického popisu zahrnují údaje o rozsahu, další fyzické údaje, rozměr a doprovodný materiál. Pramenem popisu je dokument jako celek a tyto údaje jsou povinné. Údaje zjištěné z jiných pramenů se nezapisují do hranatých závorek, jako je to obvyklé u jiných oblastí popisných údajů.

³⁴ AACR2 - pravidlo 1.4F7.

Podpole:

300 Fyzický popis

Sa Rozsah

Pro popis rozsahu popisné jednotky používáme arabské číslice a následující výrazy: atlas, diagram, globus, mapa, model, profil, snímek dálkového průzkumu Země, řez, pohledová mapa.

Specifikem map je, že se mapa může skládat s více částí, které patří k sobě a také několik map může být vytištěno na jednom listu³⁵.

U atlasů a globusů se uvádí počet fyzických jednotek, u jiných kartografických jednotek se zapisuje počet map.

U atlasů připojíme k údaji o rozsahu stránkování nebo počet svazků³⁶. Tyto údaje se zapisují do kulatých závorek. Pokud není u stránek nebo listů číslování a jejich počet lze zjistit, uvádí se tento počet v hranatých závorkách.

Některé kartografické jednotky obsahují vizuální a taktilní údaje. Doplněk, který určuje taktilní charakter popisné jednotky se uvádí vždy³⁷.

Příklad: 1 mapa
3 mapy na 1 listu
1 atlas

300 Fyzický popis

Sb Další fyzické údaje

U kartografických materiálů je nutné uvádět ještě následující údaje: neobvyklé uspořádání mapy, způsob výroby, počet map (v atlase), pokud jsou číslovány nebo uvedeny v seznamu, kde je možné zjistit jejich počet, dále barva mapy, prostředek, materiál a upevnění mapy.

Příklad: jednostranná, barev.
13. barev. map

³⁵ AACR2 – pravidlo 3.5B2.

³⁶ AACR2 – pravidlo 2.5B.

³⁷ AACR2 – pravidlo 3.5B4 (písmena v Braillově písmu nebo v jiných hmatových systémech určených pro zřetelně postižené).

300 Fyzický popis

Sc Rozměr³⁸

Rozměry dvojrozměrných kartografických dokumentů se uvádějí výška x šířka v centimetrech. Výsledné číslo se zaokrouhlí nahoru na celý centimetr. Pokud je mapa ohraničená výrazným rámem nebo pokud je na listu podstatná doplňující informace, v tomto případě se uvádí rozměr listu spolu s rozměrem mapy.

Příklad: 65 x 43 cm složená v plastovém pouzdře na 23 x 11 cm
39 x 49 cm vlepená v papírovém přebalu a složená na 24 x 14 cm

300 Fyzický popis

Se Doprovodný materiál

Doprovodným materiálem se rozumí jakýkoli materiál vydaný a určený ke společnému používání s kartografickým materiálem a lze jej z popisné jednotky vyjmout

Příklad: 1 informační brožura (20 s.)

Pole 440, 490 (800, 830) - Údaje o edici

Kartografické dokumenty mohou, stejně tak jako knihy, vycházet v edici a platí pro ně stejná pravidla³⁹.

Pramenem popisu pro údaje o edici je vlastní kartografická jednotka a její doprovodný tištěný materiál. Pokud tyto údaje pochází z jiného než předepsaného pramene popisu, zapisují se do hranatých závorek.

S ohledem na formu názvu mohou mít kartografické dokumenty určité zvláštnosti.

440 Údaje o edici

Údaje o edici jsou stejné jako vedlejší záhlaví pro edici.

Indikátory:

První indikátor: nedefinován

Druhý indikátor: vyloučení znaků z řazení

0-9 Počet vyloučených znaků

³⁸ AACR2 - pravidlo 3.5D1.

³⁹ AACR2 – pravidlo 1.6B1.

Příklad: Velká cykloturistická mapa

490 Údaje o edici

Forma názvu edice je odlišná v popisném údaji a v záhlaví pro edici. V tomto případě se údaj o edici zapíše do pole 490 a je-li nutné uvádět vedlejší záhlaví pro edici, vyplní se pole 800-830.

Indikátor:

První indikátor:

0 Vedlejší záhlaví se nevytváří

1 Vedlejší záhlaví se vytváří

Druhý indikátor: nedefinován

Příklad: Edice Geobáze (pole 490)

GeoBáze CD-ROM (pole 830)

Pole 500 - Údaje poznámky

Indikátory: nejsou definovány

Podpole:

\$a Text poznámky

Poznámky pro kartografické dokumenty se vytváří, pokud údaje nejsou již obsažené v jiných částech popisu. Veškeré údaje obsažené v údajích poznámky se zapisují bez hranatých závorek i za předpokladu, že pochází z jiných pramenů. V oblasti údajů poznámky lze využít jednotlivých podpolí⁴⁰. (12) (19) (23) (26)

Příklad: Jednotlivé mapové listy mají ISBN.

⁴⁰ AACR2 – pravidlo 3.7B1-21.

5. Fond kartografických dokumentů v knihovně Vojenského historického ústavu v Praze

5.1. O knihovně

Adresa: Knihovna Vojenského historického ústavu
U Památníku 2
Praha 3-Žižkov

e-mail: museum@army.cz

internetové stránky: www.militarymuseum.cz

Knihovna je umístěna v budově Vojenského historického ústavu v Praze na Žižkově. Má tři oddělení - půjčovnu, studovnu a společné oddělení pro automatizaci, referenční a rešeršní služby.

Knihovna vznikla v roce 1919 jako součást Archivu národního osvobození. Fond knihovny byl vytvořen prostřednictvím různých institucí v Československé republice zabývajících se vojenstvím a vojenskou historií, které byly během období první republiky rušeny.

Přesto však na území Československa působily tři ústavy se shodným zaměřením na historii a vojenství. Byl to již zmíněný Archiv národního osvobození, dále pak Památník odboje a Vojenský archiv a muzeum Republiky československé. Ke každému z těchto ústavů patřila knihovna s vlastním fondem.

Od konce 20. let 20. století byla snaha vytvořit jednu zastřešující instituci. Tyto aktivity vedly ke vzniku Památníku osvobození, jehož činnost byla přerušena v letech 1939-1945. V roce 1945 byl z Památníku osvobození vytvořen Vojenský historický ústav, jehož součástí je zmiňovaná knihovna.

Knihovní sbírky pocházely především z knihovny Památníku odboje a Archivu národního osvobození, po druhé světové válce byly obohaceny o knihy, které pocházely ze zrušených zámeckých knihoven.

5.2. Fond knihovny

Fond knihovny VHÚ je, vzhledem ke svému oborovému profilu, velice specifický, ale zároveň, s ohledem na širokou škálu druhů dokumentů, také rozmanitý. Je tvořen asi 150 000 knihovních jednotek.

Velká část dokumentů se vztahuje k první i druhé světové válce, vzniku Československé republiky, meziválečnému období a k vojenství doma i v zahraničí po roce 1945.

5.2.1. Sbírkky

Část fondu zahrnuje vojenskohistorickou literaturu 19. a počátku 20. století, který obsahuje převážně cizojazyčná díla k dějinám evropského vojenství, dále pak díla vztahující se k vývoji vojenského umění, organizaci pozemního vojska a námořnictva, výzbroje, vojenských řádů a vyznamenání, vojenského stavitelství a obecné historii.

V knihovně se také nachází knihovní jednotky zabývající se nejen vojenstvím a historií, ale i vnitřní a mezinárodní politikou, medicínou, osobnostmi veřejného života aj.

Dokumenty mají povahu knižních publikací, starých tisků, rukopisů, periodik, topografických a vojenských, videokazet a CD-ROMů a jsou domácí i zahraniční provenience.

5.2.2. Pořádání dokumentů a členění fondu

Dokumenty v knihovně jsou rozděleny do tří částí - fond K1(nový fond), K2 (starý fond) a K3 podle toho, z jakých institucí a ústavů byly převzaty.

Pod označením fond K1 se nacházejí sbírky pocházející z Archivu národního, Památník odboje, Vojenského historického ústavu aj., z časového hlediska zahrnuje období od roku 1919 do současnosti.

Fond K2 zahrnuje sbírky z Vojenského historického muzea v Praze z let 1946-1955.

Ve fondu K3 byly umístěny dokumenty z Pracoviště vojensko-politických výzkumů Vojenského historického ústavu a z Vojenské politické akademie shromažďované v období 1953-1974.

5.3. Kartografické dokumenty

Kartografické dokumenty se v knihovně Vojenského historického ústavu (VHÚ) nacházejí částečně rozptýlené jak ve fondu K1, tak organizovaně ve větší míře ve fondu K2. [Příl. – část II]

Zdrojem kartografických děl v knihovně byly především svozy ze zámeckých knihoven v Čechách a na Moravě.

Velikost mapového fondu dosahuje odhadem 7 000 knihovních jednotek. Nepřesné údaje vycházejí ze skutečnosti, že fond těchto speciálních dokumentů dosud ještě nebyl zcela zpracován. Na základě místního seznamu je v současné době evidováno asi 4 000 knihovních jednotek.

Knihovníci, katalogizátoři a archiváři se průběžně zabývají profesionálnější a přesnější identifikací těchto, mnohdy unikátních, dokumentů.

Časové rozmezí vydání kartografických dokumentů, které knihovna vlastní, je od první poloviny 17. století do současnosti. Nejstarším kartografickým dílem je atlas od Gerharda Mercatora z roku 1634 s latinskými popiskami. Nejstarší památky se nacházejí ve fondu K2, který zahrnuje dokumenty až do konce 19. století. Do nového fondu K1 jsou umístěny mapové a jim příbuzné dokumenty od počátku 20. století do dnešní doby. Z převážné části je zastoupena druhá polovina 19. století a první polovina 20. století.

Z jazykového hlediska převažuje český a německý jazyk a u místa vydání Praha či Vídeň, ale objevují se i další evropská města např. Berlín a Paříž.

5.3.1. Rozdělení kartografických dokumentů způsobu provedení

V knihovně VHÚ lze nalézt mapy a plány v různých podobách a vyjádřeních, od jednotlivých mapových listů přes mapové soubory, až ke klasickým atlasům.

Některé mapy jsou uloženy ve speciálních pouzdech a obalech a jsou tříděny podle různých hledisek (např. časové či tématické hledisko). Nemohou být opomíjeny ani jednotlivé mapové listy, které jsou součástí monografických publikací.

5.3.2. Typy kartografických děl

V knihovním fondu se nacházejí různé druhy map, plánů a atlasů. Mezi mapami převažují mapy vojenské, historické, vojensko-historické, ale ve větším počtu jsou zde také zastoupeny regionální a vojensko-geografické mapy. Při bližším zkoumání

mapového fondu je možné narazit i na statistické mapy, letecké mapy, poštovní mapy a fotomapy.

Knihovna vlastní také městské plány, plány vojenských bitev a formací, pevností a stavební plány. Některé jsou ještě v rukopisné podobě.

Mezi atlasy lze nalézt zeměpisné atlasy, fotoatlasy vojenských i civilních staveb, ale především tematické atlasy se zaměřením na období konkrétních historických událostí.

5.3.3. Stav fondu (stáří, zachování, uložení)

Dokumenty jsou uloženy ve skladech, některé mají speciální pouzdra nebo jsou umístěny do papírových či plastových desek.

Zpracovaný fond je v dobrém stavu, malá část fondu (nezpracovaného) je poškozena vzhledem k předchozímu nevhodnému uskladnění.

Vedení knihovny má v plánu restaurování těchto dokumentů vzhledem k jejich historické i obsahové hodnotě.

5.3.4. Závěr

V knihovně dosud neprobíhá katalogizace či rekatalogizace kartografických děl do automatizovaného knihovnického systému⁴¹. Více než polovina sbírek kartografických dokumentů byla a je v současné době pouze evidována. Výjimku tvoří mapové listy, které tvoří součást knih zpravidla z nového fondu K1 a převádí se do automatizovaného knihovnického systému společně s nimi. Zapisují se do údajů fyzického popisu ve formě doprovodného materiálu. Mapa je značena signaturou knihy, ke které patří a zkratkou *přil.* Tento mapový list nemá své vlastní přírůstkové číslo.

Atlasy a mapové soubory nacházející se ve fondu K1, mají přidělována jednotlivá přírůstková čísla a jsou umístěny na regálech knihovny podle čísla signatury⁴². Mapový soubor, skládající se z jednotlivých mapových listů, je popisován jako vícesvazkové dílo zdola, tj. stejná signatura lomená svazkem a jsou přidělena různá přírůstková čísla.

Dokumenty v této části fondu nejsou uspořádány podle svého druhu, tzn. kartografická díla se nacházejí na různých místech mezi monografiemi a sborníky.

⁴¹ pro zpracování monografií, sborníků, jejich statí a periodik se využívá knihovnický systém KPwin.

⁴² velké písmeno abecedy označuje formát a číslo pořadí umístění na regále.

Ve fondu K2 je přibližně 4 000 knihovních jednotek kartografických děl, které jsou zaneseny do přírůstkového seznamu, který zároveň slouží jako místní seznam. V tomto seznamu je uvedeno přírůstkové číslo dokumentu, signatura, autor, název, místo vydání, nakladatel, rok vydání a počet částí, ze kterých se skládá (u mapových listů složených do souboru).

Mapy spojené do celých souborů, které představují jednu popisnou jednotku, mají signaturu a ta je shodná s přírůstkovým číslem prvního mapového listu, další listy mají již vlastní přírůstková čísla. Některá kartografická díla jsou poměrně rozsáhlá. Jsou proto rozdělena na jednotlivé části a umístěny do vhodných pouzder. Přírůstková je celé pouzdro a každý list v něm je ještě vlastní samostatnou evidenční jednotkou tj. různá přírůstková čísla, ale se shodnou signaturou.

Ve fondu knihovny je možné nalézt mapové soubory bez společného názvu. Jednotlivé části však spolu tematicky souvisí. Pro takový soubor se vytváří umělý společný název a je evidován pod příslušnými přírůstkovými čísly a zařazen pod svou signaturou.

V současné době pracovníci knihovny VHÚ do tabulkového editoru zapisují přírůstková čísla a signatury knihovních jednotek, dále pak jejich názvy (podnázvy), měřítko, nakladatelské údaje včetně roku vydání, počet listů map a čísla vydání. Pramenem popisu je dokument jako celek, popřípadě jeho obal či pouzdro. Pokud jsou údaje použity z jiných zdrojů, zapisují se do hranatých závorek. U chybějících názvových údajů se vytváří umělý název na základě území, ke kterému se kartografický dokument vztahuje a také se uvede do hranatých závorek např. [Paris], [Mogilew]. U místa vydání se používá zkratka [S.l.] a u jména nakladatele zkratka [s.n.]. V případě, že některé jiné údaje není možné zjistit, tak se vynechávají.

Zvláštní skupinu tvoří sbírka starých tisků a rukopisů, které knihovna Vojenského historického ústavu vlastní. Staré tisky se nacházejí ve fondu K2 a je to přibližně 6 500 knihovních jednotek. Mezi těmito vzácnými dokumenty se nacházejí také kartografická díla. Při zpracování této části fondu se zapisují údaje o názvu a odpovědnosti, nakladatelské údaje, údaje o vydání, údaje fyzického popisu, údaje poznámky, předmětová hesla, jazyk dokumentu a země vydání. Zvláštnost objevující se u některých starých tisků je, že v dokumentu nejsou uvedeny nakladatelské údaje, ale je tam pouze jméno případně i místo jeho výrobce (např. tiskař). Oblast vymezená poznámkám obsahuje podrobnější údaje, které se týkají vazby, rejstříků, abstraktu, dostupnosti popisovaného exempláře apod.

Knihovna má v plánu uchování starých tisků a rukopisů a již se jednalo o jejich pozdější digitalizaci v rámci projektu Kramerius.

Údaje o starých tiscích a kartografických dílech, které jsou zapsané v přírůstkovém seznamu, jsou velice jednoduché a slouží pouze k prvotní evidenci. Proto bylo rozhodnuto zabývat se podrobnějším zpracováním těchto dokumentů a zaznamenávat více popisných údajů. Důvodem tohoto rozhodnutí byla snaha o lepší a přesnější popis map, plánů, atlasů, starých tisků a rukopisů a také příprava na jejich budoucí katalogizaci do knihovnického systému KPwin. Současnou prioritou při využívání tohoto knihovnického systému je retrokonverze monografických publikací, sborníků a periodik a rekatalogizace knih z fondu K1. Retrokonverze mapových dokumentů ve fondu K2 do systému KPwin by mohla proběhnout během dvou až tří let. V té době by již knihovna mohla využívat nový knihovnický systém KPwinSQL, jehož předchůdcem je výše uvedený automatizovaný knihovnický systém KPwin. Systém KPwinSQL má nejen nové uživatelské prostředí a řadu přidaných výhod, ale především pracuje s daty ve formátu MARC 21.(18) V této souvislosti lze uvést, že by tato bakalářská práce mohla posloužit jako manuál při katalogizaci kartografických dokumentů do knihovnického systému KPwinSQL v knihovně Vojenského historického ústavu v Praze.

Seznam použité literatury

1. *Anglo-americká katalogizační pravidla : 2. vydání, revize 1988*. 1. české vyd. Praha : Národní knihovna ČR, 1994-. ISBN 80-7050-187-1.
2. BARKER F.; ROSS-MACDONALD, M.; CASTLEREAGH, D. *Začiatky hl'adania*. Bratislava : Mladé letá, 1984.
3. BEDNÁŘOVÁ, Zuzana. *Kartografická zobrazení* [online]. Plzeň : FPe ZČU, 2003 [cit. 2006-03-13].
Dostupný z WWW: < <http://www.kat.zcu.cz/Azimutalni%20zobrazeni.ppt>>.
4. BUŘILOVÁ, Marcela. *Jmenné zpracování : (učební text)*. Praha : Vyšší odborná škola informačních služeb, 1999. 123 s.
5. CENTKIEWICZ, A.; CENTKIEWICZ, C. *V zemi bez stínu*. Praha : Orbis, 1974. 299 s.
6. ČAPEK, Richard; MIKŠOVSKÝ Miroslav; MUCHA, Ludvík. *Geografická kartografie*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1992. 373 s. ISBN 80-04-25153-6.
7. ČERBA, Otakar. *Kartografické znaky* [online]. Plzeň : Západočeská univerzita, last updated 2005-10-11 [cit. 2006-04-04]. Ve formátu PDF. Dostupný z WWW:
< http://www.gis.zcu.cz/studium/tka/Slides/kartograficke_znaky.pdf>.
8. ČERNÍK, A.; SEKYRA, J. *Zeměpis velehor : velehorská příroda, hory a člověk, velehory světa*. Praha : Akademia, 1969. 393 s.
9. ČSN ISO 690. *Bibliografické citace : obsah forma a struktura*. 1996. 32 s.
10. ČSN ISO 690-2. *Bibliografické citace -- část 2 : elektronické dokumenty nebo jejich části*. 1999. 23 s.
11. *Environmentální mapa ČR* [online]. [Praha] : Oto Válek, 1999, last updated 2003-08-03 [cit. 2006-04-05].
Dostupný z WWW: < <http://www.zivaplaneta.ecn.cz/cz1/mapa.htm>>.
12. HÁJKOVÁ, Zuzana. *Katalogizace speciálních druhů dokumentů* [online]. České Budějovice : Jihočeská vědecká knihovna, 2005 [cit. 2005-02-15]. Dostupný z WWW:
< http://www.knihovna.upm.cz/prezentace/hajkova-kat_specdokumentu.ppt>.

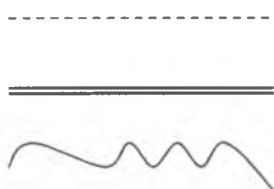
13. *Katalog map*. Praha : Ústřední správa geodézie a kartografie, 1960.
14. *Katalog map a průvodců* [online]. Praha : ITM, last updated 2006-04-02 [cit. 2006-04-05]. Dostupný z WWW: < <http://www.mapyitm.cz/index.htm>>.
15. *Katalogizace kartografických dokumentů : příručka pro katalogizátora s příklady ve formátu UNIMARC a MARC 21*. Zpracovala Ivana Andresová. 1. vyd.. Praha : Národní knihovna ČR, 2005. 85 s. ISBN 80-7050-467-6.
16. *Kartografie a geoinformatika : multimediální učebnice* [online]. Brno : PřF MU, c2005 [cit. 2006-03-10].
Dostupný z WWW: < <http://www.geogr.muni.cz/ucebnice/kartografie/obsah.php>> .
17. KOVAŘÍK, J.; VEVERKA, B. *Kartografická tvorba*. Praha : Vydavatelství ČVUT, 1980. 180 s.
18. *KP-SYS - KpWin SQL – úvod* [online]. Pardubice : KP-SYS, last updated 2006-04-07 [cit. 2006-04-11].
Dostupný z WWW: < <http://www.kpsys.cz/produkty/kpwinsql.html>>.
19. *MARC 21. Bibliografický formát*. 1. české vyd. Praha : Národní knihovna ČR, 2003. 2 sv. ISBN 80-7050-427-7.
20. *Městské muzeum Chotěboř : fotomapa* [online]. Chotěboř : Městské muzeum, c2005 [cit. 2006-04-05].
Dostupný z WWW: < <http://www.muzeum-chotebor.org/fotomapa.html>>.
21. NOVÁK, Václav; MURDYCH Zdeněk. *Kartografie a topografie*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1988. 318 s.
22. *GIS na Správě NP a CHKO Šumava : typologická mapa* [online]. Vimperk : Správa NP a CHKO Šumava, [cit. 2006-04-03].
Dostupný z WWW: < <http://silvagabreta.npsumava.cz/stranky.php?idc=241>>.
23. PELCOVÁ, Gabriela, SCHÜTZOVÁ, Jana. *Kartografické dokumenty* [online]. Karlovy Vary : Krajská knihovna, 2003 [cit. 2006-01-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.knihovna.kvary.cz/webknihovna/proknihovny/MAPY.doc>>.

24. *Statistické mapy* [online]. Vyškov : OKsystem, c2002-2005 [cit. 2006-04-05]. Dostupný z WWW:
< http://portal.mpsv.cz/sz/local/vy_info/publikovane_clanky/statisticke_mapy>.
25. *Státnicové předměty – popis zkoušených tematických okruhů* [online]. Praha : ČVUT Fakulta stavební, last updated 2004-02-10 [cit. 2006-03-29].
Dostupný z WWW: < <http://gama.fsv.cvut.cz/~soucek/statnice/statnice.phtml>>.
26. STÖCKLOVÁ, Anna. *Specifikace údajů : příručka pro posluchače ÚISK k předmětu Základy identifikačního popisu*. Upravila Petra Miklošová. Praha : 2005. [22] s.
27. *TDKIV : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy* [online databáze]. Praha : Národní knihovna ČR, 2004-11-26 [cit. 2006-03-12]. Dostupný z WWW: < http://www.nkp.cz/o_knihovnach/Slovník/index.htm>.
28. TYRNER, Miroslav; ŠTĚPÁNKOVÁ, Hana. *Kartografie* [online]. Ostrava : Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 1999 [cit. 2006-04-05]. Ve formátu PDF. Dostupný z WWW:
< <http://homen.vsb.cz/~www547/WEB/TEXTY/UVOD/KARTOGRAFIE%20.pdf>>.
29. *Wikipedie, otevřena encyklopedie*[online]. Last updated 2005-12-24 [cit. 2006-04-01]. Dostupný z WWW: < http://cs.wikipedia.org/wiki/Hlavn%C3%AD_strana>.
30. *Zeměměřičství : kartografie* [online]. Stránky byly vytvořeny za podpory grantové agentury FRVŠ. [cit. 2006-03-10].
Dostupný z WWW: < <http://www.la-ma.cz/zem/zm.php?co=4>>.
31. *Velký atlas světa*. Praha : Geodetický a kartografický podnik, 1988. 288 s.
32. *Výškopisný plán Prahy z r. 1858 prof. Dr. Karla Kořistky*. Praha : Vojenský zeměpisný ústav, 1969.

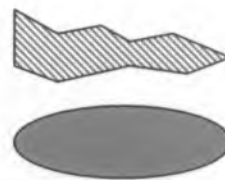
Přílohy
ČÁST I
(Kartografie)

znaky bodové

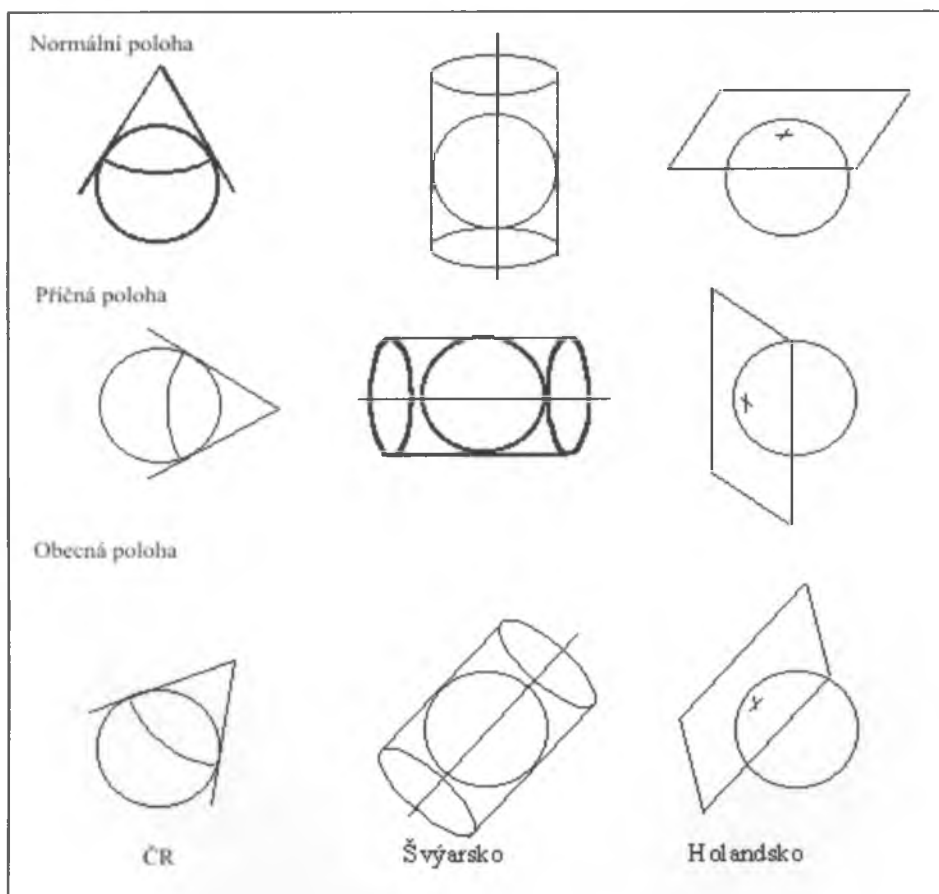

znaky čárové

znaky plošné

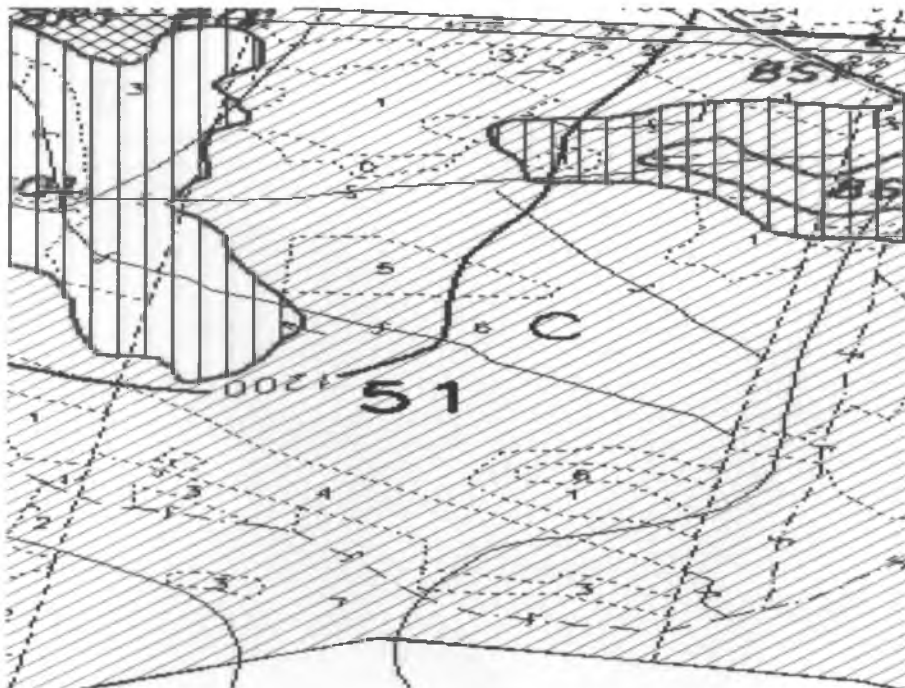
Příloha 1 - Znaký podle geometrického hlediska

Příloha 2 - Poloha konstrukční osy

Příloha 3 - Turistická mapa

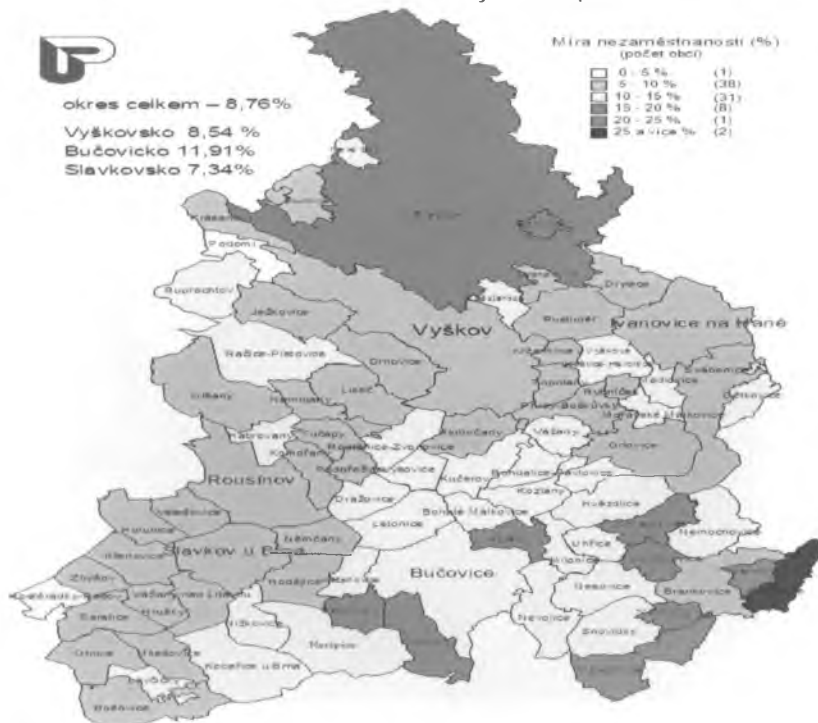

Příloha 4 - Typologická mapa

Příloha 5 - Mapa životního prostředí

Nezaměstnanost v obcích okresu Vyškov – prosinec 2005

Příloha 6 - Statistická mapa

POHLED NA MĚSTO CHOTĚBOŘ

(jižní strana)

1. Zámek a zámecký park - sídlo muzea
2. Náměstí T. G. Masaryka
3. Městský úřad
4. Fotbalový stadion
5. Sportovní hala, vpravo od ní zimní stadion
6. Sokolovna, vpravo od ní kulturní dům
7. Nákupní středisko Doubravka
8. Poliklinika
9. Gymnázium
10. Vyšší odborná škola a Obchodní akademie
11. Kostel Sv. Jakuba Staršího
12. Rybník Nádržka
13. Silnice na Golčův Jeníkov a Čáslav
14. Křižovatka silnic od Havlíčkova Brodu a Žďáru nad Sázavou
15. Ulice Dlouhá, cesta na Koukalky
16. Křižovatka Na Růžku
17. Panský dům
18. Hotel Vysočina
19. Hotel U Zámku

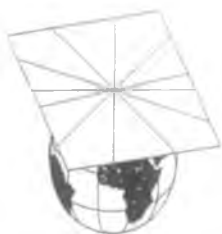
Příloha 7 - Fotografická mapa

Příloha 8 - Letecká mapa

Přílohy

ČÁST II
(Vojenský historický ústav)

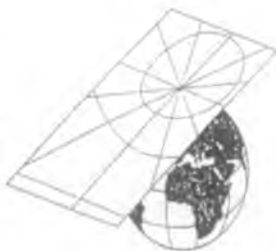
Azimetální zobrazení
v poloze normální

Stereografická projekce v poloze normální
(Uhlójevné zobrazení)

Azimetální zobrazení
v poloze příčné

Azimetální zobrazení
v poloze obecné

Azimetální zobrazení

Válcové zobrazení
v poloze normální

Lambertova projekce v poloze normální
(Plochojevné zobrazení)

Válcové zobrazení
v poloze příčné

Válcové zobrazení
v poloze obecné

Válcová zobrazení

Kuželové zobrazení
v poloze normální

Ptolemaiova zobrazení
(Vyrovnávací zobrazení)

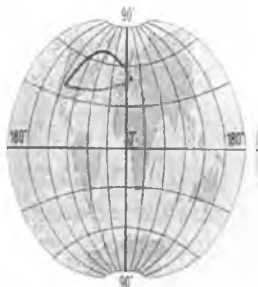
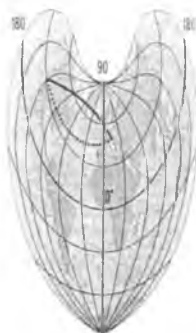
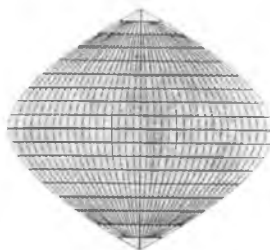

Kuželové zobrazení
v poloze příčné

Kuželové zobrazení
v poloze obecné

Kuželová zobrazení

Obecná zobrazení

Příloha 9 – Kartografická zobrazení

